

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KULLGROPER

TRINTERUD 57/4,5
ÅI KOMMUNE, BUSKERUD

FELTLEDER VANJA TØRHAUG
PROSJEKTLEDER HÅKON GLØRSTAD

Oslo 2011

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Trinterud nordre	G.nr./ b.nr. 57/4 , 5
Kommune Ål	Fylke Buskerud
Saksnavn Søknad om dispensasjon for nydyrking Myset-Trinterud nordre.	Kulturminnetype Kullgrop
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 2009/7891	Tiltakskode/ prosjektkode 758082/220094
Eier/ bruker, adresse Ole Egil Trinterud, Votndalen, 3570 Ål	Tiltakshaver Ole Egil Trinterud
Tidsrom for utgravning 01.-02-06-2010	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM sone 33 (EUREF89/WGS84) Nord 6728467.029, Øst 474294.029 Nord 6728534.031, Øst 474256.002
ØK-kart BP063-5-1	ØK-koordinater UTM sone 33 (EUREF89/WGS84) Nord 6873483.3, Øst 195337.3
A-nr. 2011/43	C-nr. 57738
ID-nr (Askeladden) 129314 -1 og 129314-2	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) CF34397
Rapport ved: Vanja Tørhaug	Dato: 28. 01.2011
Saksbehandler: Hege Damlien	Prosjektleder: Håkon Glørstad

SAMMENDRAG

Foranledningen til undersøkelsen gjelder dispensasjon fra kulturminneloven for to kullgroper i forbindelse med søknad om nydyrking på eiendommen trinterud nordre, 57/4, 5 i Myset i Votndalen, Ål kommune. Oppland. Nydyrkingsområdet ligger i Votndalen ca 5 km nord for Ål sentrum og 1,2 km sørøst for Leveld. Feltet som skal dyrkes ligger i en sørvendt li i Votndalsåsen 780 til 800 moh. Gropene var runde i formen med bolleformet bunn. De har hatt en fase. Dateringen faller innenfor tidsrommet 1485-1640 (e.Kr).

INNHOOLD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	2
2. DELTAGERE, TIDSRUM	2
3. FORMIDLING	2
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER	3
5. UTGRAVNINGEN	3
5.1 Problemstillinger – prioriteringer	3
5.2 Utgravningsmetode	3
5.3 Utgravningens forløp	4
5.4 Kildekritiske forhold	4
5.5 Utgravningen	4
5.5.1 Datering, Naturvitenskapelige prøver	4
6. KONKLUSJON	6
7. VEDLEGG	6
7.1. Strukturliste	6
7.2. Funn og prøver	6
7.3. Fotoliste.	6
7.4 Tegninger	7

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING AV KULLGROPENE ID 129314-1 OG 129314-2

TRINTERUD NORDRE, 57/4,5, ÅL KOMMUNE, BUSKERUD

VANJA TØRHAUG

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Foranledningen til undersøkelsen er godkjent nydyrking av 14 da på eiendommen Trinterud Nordre, gnr 57 bnr 4 og 5 eid av Ole Egil Trinterud, Ål kommune, Buskerud. Da nydyrkingssaken ble fremmet foretok Buskerud fylkeskommune ved Vanja Tørhaug en arkeologisk registrering av området. Det ble funnet to kullgroper (Id 129314-1 og Id 129314-2), altså to automatisk fredete kulturminner, som lå i det planlagte nydyrkingsområdet. I tillegg ble det funnet ei kullgrop til, Id 129314-3 lenger nord for området. De to utgravde kullgropene var i direkte konflikt med tiltaket, men Riksantikvaren ga dispensasjon fra Kulturminneloven med vilkår om arkeologisk undersøkelse

2. DELTAGERE, TIDSRØM

Feltarbeidet ble utført av feltleder Vanja Tørhaug den 1. og 2. juni 2010. Som avtalt stilte tiltakshaver med egnet gravemaskin og fører. Det maskinelle gravearbeidet ble utført på en god måte. Området var ryddet for skog som avtalt på forhånd. Det ble brukt en del tid av undertegnede å gjenfinne kullgrop Id 12931-2, da båndet som hadde markert gropa var borte og hogstmaskinen som hadde kjørt i området hadde kjørt gjennom den lille gropa slik at den var lite synlig i terrenget. Det var også en del vann i nedre del av området, ved kullgrop Id 12931-1. Denne lå ved en myr som var vasstrukken etter snøsmeltning.

Været under feltarbeidet var fint med mye sol. Dette gjorde at fotoforholdene ble noe dårlige.

3. FORMIDLING

Ingen formidlingstiltak.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Planområdet ligger i Votndalsåsen i bygda Votndalen, ca 5 km nord for Ål sentrum og 1,2 km sørøst for Leveld. Det planlagte nydyrkingsfeltet ligger i et skogsområde i en sørvendt li, 780 meter over havet, ca 500 m nordøst for gårdstunet Trinterud nordre, gnr 57 bnr 4 og 5, nedenfor Myset. Bygda domineres av gårdsbebyggelse, dyrka mark og beitemark. Området er planlagt nydyrket, for er å få et sammenhengende areal med slåtte- og beitemark videre oppover i åsen. Det har tidligere vært tett skog med furu, gran og småbjørk på stedet. Utkanten av planområdet i sørøst består av myr. Terrenget stiger mot nord fra 780 ved myra til 820 meter over havet ved Høgehaug. Kullgropene ligger ca 700 m nordøst for fylkesvei 244 og elva Votna. Terrenget faller mot sørøst ned mot myra.

Det er tidligere gjort enkelte arkeologiske utgravninger i Votndalen av kullgroper på eiendommene Reiarsgard 39/24, Sæø Søndre 45/2,, Sæl Nordre 46/1, Skrindo 47/1, 2,5,6 og Haug 48/1,2 (Wikstrøm 2005). Også undersøkelsene på Liatoppen i 2005 kan nevnes (Paulsen 2005).

Det finnes flere kjente automatisk fredete kulturminner i området. Ca 400 m nordøst for området som er planlagt dyrket ved heimstølen til Trinterud ved Myset er det registrert 3 kullgroper Id 22768. Ved naboeiendommen i samme høyde og terreng er det også kjent 3 kullgroper Id 80891.

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

De overordnede problemstillingene i Kulturhistorisk museums faglige satsing på jernvinna handler om å definere regionale tradisjoner og utvikling over tid. For kullgropene er problemstillingene derfor knyttet til konstruksjon og datering.

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

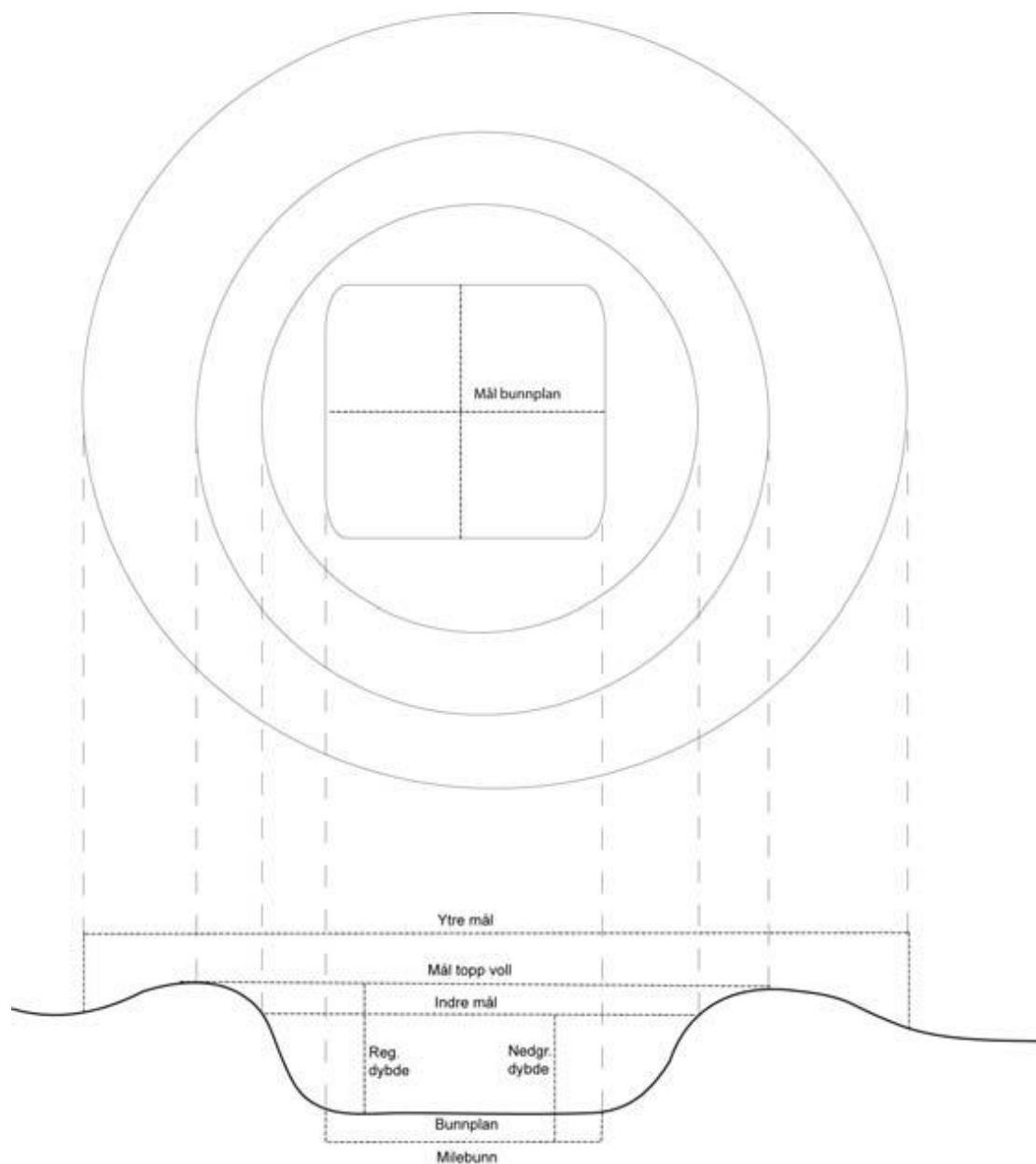
Undersøkelsen startet med rydding av gropene, før dokumentasjon med foto og plantegning. Det ble brukt gravemaskin for å snitte gropene. Gravingen foregikk ved at det ble gravd ned til bunn av kullaget og ned under kullhorisonten. Kullgrop id 129314-1 ble på forhånd bestemt å flategraves ned til kullaget for å kunne dokumentere form i plan. Dette ble imidlertid ikke gjort på grunn av dårlige forhold. Gropa lå nær myra og på tidspunktet denne ble gravd var det mye vann i grunnen etter snøsmelting. Gropa viste seg og gå ned til berg og vanntilsiget var derfor stort. Begge gropene ble derfor gravd ned til bunnen av kullaget og deretter dokumentert i profil med tegning av profil og foto.

Figur 1: Kullgropa Id129314-1 med myr i bakgrunn, sett mot sørøst.

Figur 2: Kullgropa Id129314-2, sett mot sør.

Figur 3. Prinsippskisse for dokumentasjon av kullgroper

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Utgravningen forløp stort sett som planlagt. Været var fint med sol. Jeg ankom kl. 9.00 og brukte to timer på å rydde, tegne og fotografere grop Id 129314-1. Maskinen ankom kl 10.00 som avtalt. Den andre gropa Id 129314-2 ble ikke gjenfunnet. Dette skyldtes delvis at gropene var små og at all skog var fjernet, samt at merkebåndet til gropa var borte. Det ble brukt 1 time på leting, men jeg besluttet å fortsette dagen etter og da ha med GPS for å gjenfinne gropa. Gropa ble da også funnet den andre dagen. Maskinen hadde kjørt over gropa slik at denne var lite synlig i terrenget (figur 2). Selve gravingen av hver av gropene tok ca time. Etter dette ble tiden brukt til opprensing og dokumentasjon.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Ingen særskilte.

5.5 UTGRAVNINGEN

Kullgrop 129314-1 ligger lengst sør i planområdet ca 80 m nordøst for veien og 20 m nordvest for myra. Gropa ligger i sørhellende terreng. Den var bevokst med gran i nordvestre voll og einer i sørlige vollen. Gropa er rund i formen og har markerte voller i sør. Før utgravning målte kullgropa 5 m i ytre mål og 2 m i indre mål (Tørhaug 2009). Den hadde en dybde på 0,5 m. I bunnen av gropa ble det påvist et kullag på ca 5 cm.

Kullgrop 2 ligger ca 70 m nordvest for kullgrop 1. Før skogen ble ryddet lå denne i tett skog i sørhelling. Gropa var liten og lite synlig og bevokst med grantre på vollene i sør og i sørøst. Gropa er rund i formen og har markerte voller i sør og sørøst. Før utgravning målte kullgropa 5 m i ytre mål og ca 2 m i indre mål. Dybden på gropa var ca 0,7 m. I bunnen av gropa ble det påvist et kullag på ca 5 cm.

Beskrivelse av kullgropene etter utgravning:

Kullgrop	Beskrivelse	Tegning/ kullprøve	Innmåling UTM/WGS 84
Id 120314-1	Rund form med tydelige voller i sør. Avrundet bunnplan etter snitting. Ned til berg.	Tegning nr 1 Kullprøve 1 AD 1485-1630	X:474294 Y:6728467
Id 120314-2	Rund form med tydelige voller i sør og sørøst. Avrundet bunnplan etter snitting.	Tegning nr 2 Kullprøve 2 AD 1515-1640	X:474256 Y:6728534

Siden kullgropene ligger i skrånende terreng var innrasingen størst fra oversiden. Gropas dypeste punkt var derfor ikke over midten av den opprinnelige nedgravningen. Profilene viste at begge gropene har hatt én fase. Kullprøvene er tatt ut fra hver av gropene fra bunn av profilet, der konsentrasjon av kull var størst.

5.5.3 DATERING, NATURVITENSKAPELIGE PRØVER

Det ble sendt inn trekullprøve til vedartsbestemning og datering. Vedartsbestemningene ble utført av Helge I. Høeg. To trekullprøver ble sendt inn, en fra hver av kullgropene. Begge prøvene var av furu. Dateringene ble gjort ved laboratoriet for radiologisk datering i Trondheim (DF-4228). Prøvene er målt med akselerator i Uppsala. Dateringene ligger innenfor samme tidsperiode, AD 1485-1640.

6. KONKLUSJON

Ved Myset på Gården Trinterud i Votndalen ble det undersøkt to kullgroper (Id 129314 – og 129314-2) i juni 2010. Gropene var runde i formen med bolleformet bunn. Det var ikke mulig å identifisere mer en bruksfase for gropene. Begge hadde et tynt kullag i bunnen som viser at de har vært godt tømt. Gropene er like både i form og størrelse. Dateringene av gropene overensstemmer med hverandre og ligger i tidsrommet 1485-1640 (e.Kr).

Figur 4: Kullgropa Id129314-2 profil, sett mot vest.

7. LITTERATUR

Paulsen, I 2005: *Rapport, arkeologisk utgravning. Kullgroper fra vikingtid/middelalder*. Høgset, 26/1; Kvelperud, 28/1,4; Kvammen, 29/1; Krosshaug, 33/1,2; Skjervheim, 35/3. Ål kommune, Buskerud. Kulturhistorisk museum, topografisk arkiv. Oslo.

Tørhaug, Vanja 2009: *Rapport fra registrering i forbindelse med nydyrking i Myset*, gnr. 57 bnr. 4 og 5, Ål kommune, Buskerud fylkeskommune.

Wikstrøm, Tone 2005: *Rapport. Arkeologisk utgravning. Kullgroper*. Reiarsgard 39/14; Sæl Søndre 45/2,3; Sæl Nordre 46/1; Skrindo 47/1, 2, 5 og 6; Haug 48/1, 2. Ål kommune, Buskerud. Kulturhistorisk museum, topografisk arkiv. Oslo.

8. VEDLEGG

8.1 STRUKTURLISTE

Struktur nr.	Ytre diam (m)	Inder diam (m)	Dybde (m)	Form i flate	Tømt mot:	Indre diam	Fa se	Form pan i bunn	Bred de	Tykk- kelse	Bunn profil
Id 129319-1 C57738	5	2,5	0,5	Rund	Vest		1	Rund	1,75	0,1	Buet
Id 129319-2 C57738	5	2,5	0,7	Rund	Øst		1	Rund	1,8	0,12	Buet

8.2. FUNN OG PRØVER

Funnliste C57738

C-nr.	Funn- nr. (felt)	Kontekst/ struktur	Gjenstand(er)	St. mål	Materiale
C57738_1	K1	Kullgrop	prøvemateriale		Trekull
C57738_2	K2	Kullgrop	prøvemateriale		Trekull

8.2. TEGNINGER

1. Kullgrop Id 129314-1 i plan og profil. Målestokk 1:50.

Tegnet av Vanja Tørhaug 01.06.2010.

2. Kullgrop Id 129314-2 i plan og profil. Målestokk 1:50.

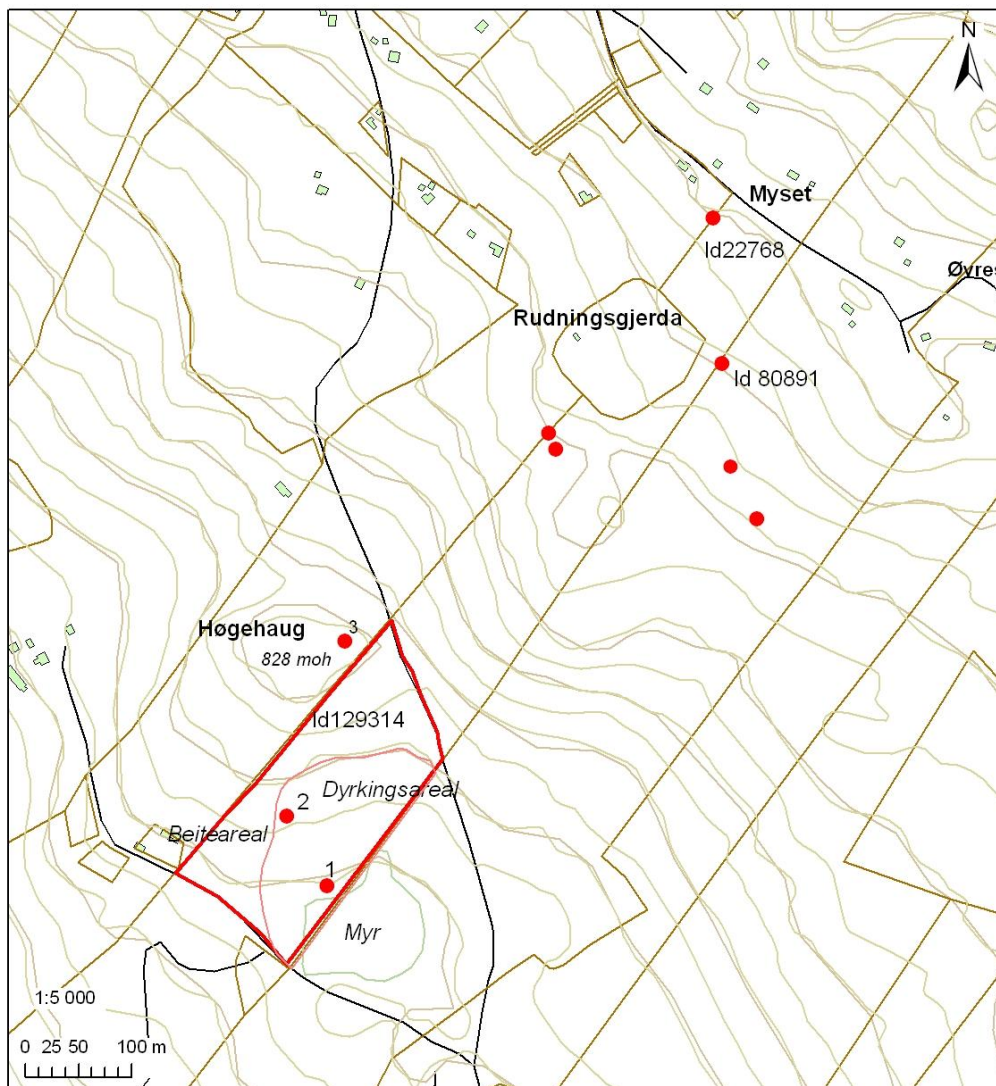
Tegnet av Vanja Tørhaug 02.06.2010.

8.3. FOTOLISTE

Fotoliste, Negativnr. Cf.34397

Film 1 Bildenr.	Motiv	Retning mot	Fotograf	Dato
Cf.34397_00	Id 129314-1, kullgrop	S	Vanja Tørhaug	01.06.2010
Cf.34397_01	Id 129314-1, kullgrop	V	Vanja Tørhaug	01.06.2010
Cf.34397_02	Id 129314-1, kullgrop profil	Ø	Vanja Tørhaug	02.06.2010
Cf.34397_03	Id 129314-2, kullgrop	V	Vanja Tørhaug	02.06.2010
Cf.34397_04	Id 129314-2, kullgrop	S	Vanja Tørhaug	02.06.2010
Cf.34397_05	Id 129314-2, kullgrop profil før snitting	NV	Vanja Tørhaug	02.06.2010
Cf.34397_06	Id 129314-2, kullgrop profil	V	Vanja Tørhaug	04.06.2010
Cf.34397_07	Oversiktsbilde av område med kullgroper, myra i bakgrunn	SØ	Vanja Tørhaug	04.06.2010
Cf.34397_08	Id 129314-2, kullgrop profil		Vanja Tørhaug	04.06.2010
Cf.34397_09	Id 129314-2, kullgrop profil detalj av søndre del	V	Vanja Tørhaug	04.06.2010

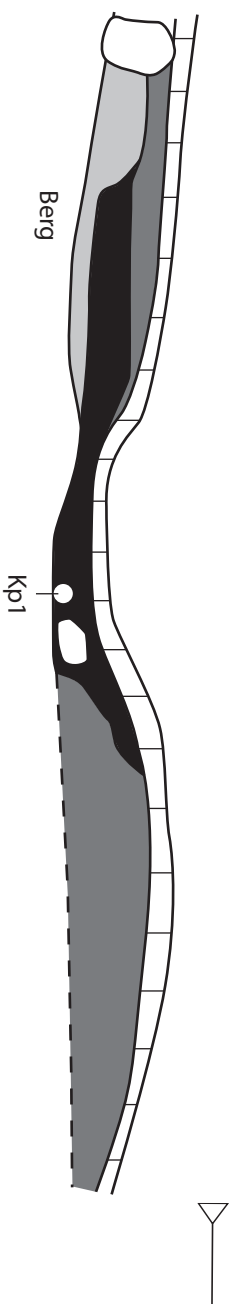
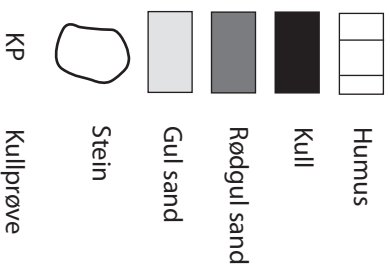
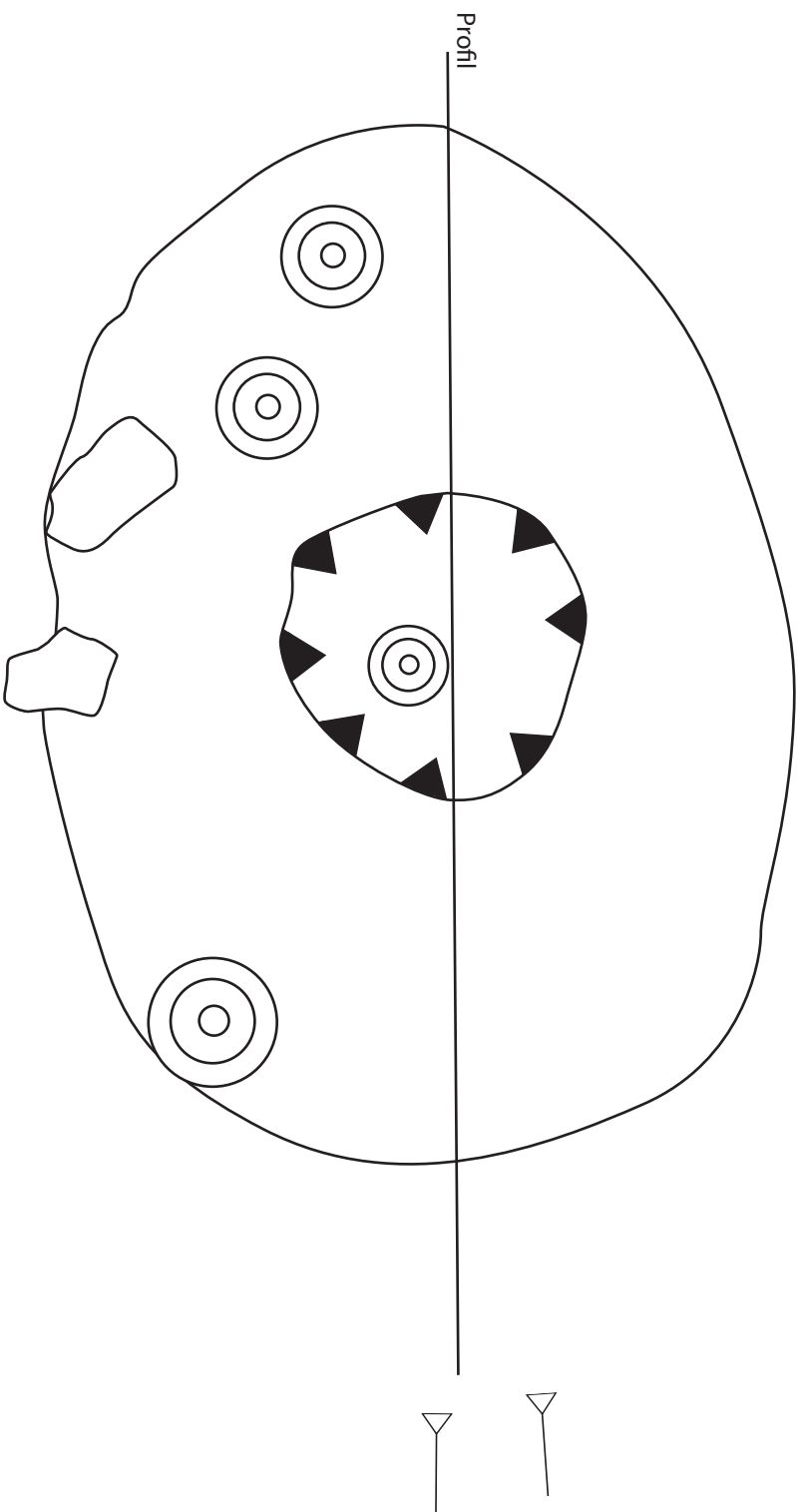
Figur5: Kart over nydyrkingsfeltet ved Trinterud med kullgroper.. Målestokk 1:5000.

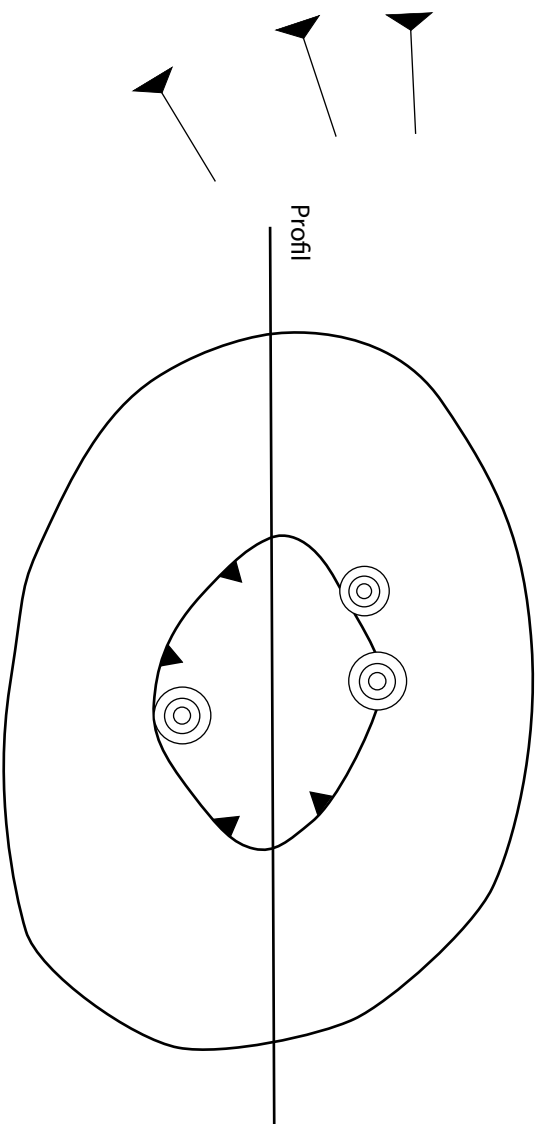
Tegning nr 1
Kullgrop Id 129314-1
Trinrerud, nordre 57/4,5
Ål, Buskerud

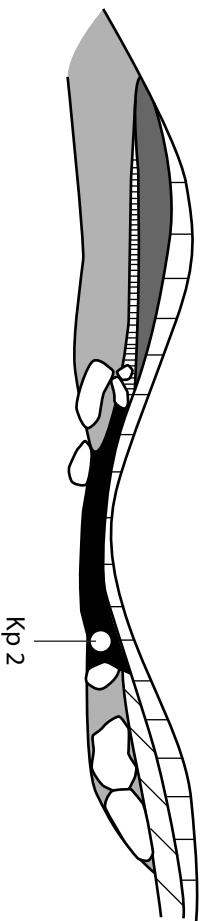
1m

Tegning nr 2
Kullgrop Id 129314-2
Trinterud, nordre 57/4,5
Ål, Buskerud

- Humus
- Kull
- Rødgul sand
- Gul sand
- Utvaskingslag
- Gammel markoverflate
- Stein
- KP

Høeg – Pollen 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Skaiti, 16/8-10.

Til Anne Skogsfjord, Boks 6762 St. Olavs plass, 0130 OSLO.

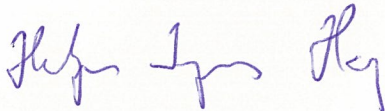
Analyse av 2 kullprøver fra Trinterud nordre, 57/4,5, Ål kommune, Buskerud, Tiltakskode 758082,
Prosjekt 220094.

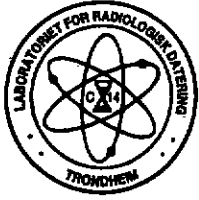
KP 1, Kokegrop, ID: 129314-1.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var *Pinus* (furu).

KP 1, Kokegrop, ID: 129314-2.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var *Pinus* (furu).

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Glørstad, Håkon
KHM/Formminneseksjonen/UiO
Postboks 6762, St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4228

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder	$\delta^{13}\text{C}$ ‰
TRa-1522	ID 129314-1, Trinterud nordre, Ål, Buskerud	Trekull Furu		355 ± 25	AD1485-1630	-24.7
TRa-1523	ID 129314-2, Trinterud nordre, Ål, Buskerud	Trekull Furu		325 ± 25	AD1515-1640	-25.2

Dato: 16 NOV 2010

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Helene Svarva

Steinar Guliksen